[א]תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא [א]תניא נמי הכי שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא [ב]מט' בני אדם כאחד [לא יצא] תקיעה מזה ותרועה מזה יצא ואפי' בסירוגין ואפי' כל היום כולו ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק בהלל ובמגילה אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש לא קשיא הא דידיה הא דרביה ודידיה לא [ג]והא ר' אבהו הוה שקיל ואזיל בתריה דר' יוחנן והוה קרי קריאת שמע כי מטא למבואות מטונפות אישתיק בתר דחליף אמר ליה [ג]מהו לגמור א"ל אם שהית כדי לגמור את כולה חזור לראש הכי קאמר ליה לדידי לא סבירא לי לדידך דסבירא לך אם שהית כדי לגמור את כולה חזור לראש ת"ר תקיעות אין מעכבות זו את זו ברכות אין מעכבות זו את זו [ג ד]תקיעות וברכות של ר"ה ושל יוה"כ מעכבות מ"ט [ד]אמר רבה אמר הקב"ה אמרו לפני בר"ה מלכיות זכרונות ושופרות מלכיות כדי שתמליכוני עליכם זכרונות כדי שיבא לפני זכרוניכם לטובה ובמה בשופר: מי שבירך ואח"כ נתמנה לו שופר תוקע ומריע ותוקע: טעמא דלא הוה ליה שופר מעיקרא הא הוה ליה שופר מעיקרא כי שמע להו אסדר ברכות שמע להו רב פפא בר שמואל קם לצלויי אמר ליה לשמעיה כי [ה]נהירנא לך תקע לי אמר ליה רבא [ה]לא אמרו אלא בחבר עיר תניא נמי הכי כשהוא שומען [ו]שומען על הסדר ועל סדר ברכות במה דברים אמורים בחבר עיר [ו]אבל שלא בחבר עיר שומען על הסדר ושלא על סדר ברכות [ז]ויחיד שלא תקע חבירו תוקע לו ויחיד שלא בירך אין חבירו מברך עליו ומצוה בתוקעין יותר מן המברכין [ח]כיצד שתי עיירות באחת תוקעין ובאחת מברכין הולכין למקום שתוקעין ואין הולכין למקום שמברכין פשיטא הא דאורייתא הא דרבנן לא צריכא דאף על גב דהא ודאי והא ספק: כשם ששליח צבור חייב כך כל יחיד ויחיד וכו': תניא [ט]אמרו לו לרבן גמליאל לדבריך למה צבור מתפללין אמר להם כדי להסדיר שליח צבור תפלתו אמר להם רבן גמליאל לדבריכם למה שליח צבור יורד לפני התיבה אמרו לו כדי להוציא את שאינו בקי אמר להם כשם שמוציא את שאינו בקי כך מוציא את הבקי אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן מודים חכמים לרבן גמליאל ורב אמר עדיין היא מחלוקת שמעה [רבי] חייא בריה דרבה בר נחמני אזל אמרה לשמעתא קמיה דרב דימי בר חיננא אמר ליה הכי אמר רב עדיין היא מחלוקת אמר ליה רבה בר בר חנה נמי הכי קאמר כי אמר רבי יוחנן להא שמעתא אפליג עליה ריש לקיש ואמר עדיין היא מחלוקת ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבי חנה ציפוראה אמר רבי יוחנן הלכתא [י]כרבן גמליאל הלכתא מכלל דפליגי

כי

תשע תקיעות. תרועות נמי קאמר: **מתשעה בני אדם כאחד לא יצא.** תרי קלי לא משתמעי כך פירושה לפי מה שכתוב בספרים ולאו מלתא היא דהא אוקימנא (לעיל דף כז.) תרי קלי מתרי גברי משתמעי (א). וה"ג לה בתוספתא מתשעה בני אדם כאחד יצא ואפי' בסירוגין ואפילו כל היום כולו ולא גרסינן תקיעה מזה ותרועה מזה יצא דהיינו רישא ואי גרסינן לה הכי הוא דגרסי' מט' בני אדם כאחד תקיעה מזה ותרועה מזה יצא ואפי' בסירוגין כו': **אם שהה.** בסירוגו כדי לגמור את כולו חוזר: **לדידי לא סבירא לי.** מה שהפסקת. דאית ליה לר' יוחנן במסכת ברכות (דף כד:) היה קורא קריאת שמע והגיע למבואות מטונפות מניח ידו על פיו וקורא ולא סבירא ליה נמי דמשום ששהה יהא צריך לחזור: **לדידך דסבירא לך.** ואתה חולק עלי בשתיקן דכיון דקא בעית מהו לגומרה מכלל דסבירא לך סירוגין מעכבי קרייה ומבעיא לך בכמה הוי סירוגין: **תקיעות.** וברכות דעלמא כגון תעניות אין מעכבין זו את זו אם בירך ולא תקע: **מי שבירך כו':** **כי נהירנא לך.** לסימן שסיימתי הברכה: **אלא בחבר עיר.** חבורת צבור אבל יחיד מברך את כולו ואח"כ תוקע תשע תקיעות: **דהא ודאי והא ספק.** ודאי הוא לו שאם ילך אצל המברכין ימצא שם עשרה ויתפלל ש"צ ויוציאנו ידי חובתו ואם ילך אצל התוקעין שמא כבר עמדו והלכו לביתם: **כשם שש"צ וכו':** **למה צבור מתפללים.** בלחש: **מודים חכמים.** אחר שנחלקו חזרו והודו: **אמר ליה.** ר' חייא לרב דימי: **רבה בר בר חנה נמי.** למריה דשמעתא הוא: **הכי קאמר.** שנחלקו על רבי יוחנן כשאמר כן:

כי סליק רבי אבא מימי

מתשעה בני אדם כאחד לא יצא. כך כתוב בספרים והקשה בקונטרס אמאי לא יצא הא אסיקנא לעיל דתרי קלי מתרי גברי משתמעי ופי' דגרסינן בתוספתא מתשעה בני אדם כאחד יצא ואפי' בסרוגין ונראה לקיים גרסת הספרים מתשעה בני אדם כאחד לא יצא משום דאין כאן כתרועה פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה כיון שהכל ביחד והשתא גרס שפיר תקיעה מזה ותרועה מזה יצא דהיינו זה אחר זה וסרוגין פי' סרוגין הפסקות הרבה שתוקע ומפסיק ושוהה לעשות התרועה עד לאחר שעה: **לדידי לא סבירא לי.** כלומר שהוא צריך לחזור לראש כששהה כדי לגמור כולה ולא שיהא צריך להפסיק כשמגיע למבואות המטונפות אלא מניח ידו על פיו וקורא ק"ש כדאמר ר' יוחנן בפרק מי שמתו (ברכות דף כד:) והיה נראה דקי"ל כוותיה כששהה כדי לגמור כולה דאין חוזר לראש אע"ג דפליגי עליה רב ושמואל בפרק הקורא את המגילה למפרע (מגילה דף יח:) דקי"ל כרבי יוחנן לגבי רב ושמואל כדמוכח בפ' מי שהוציאוהו (עירובין דף מז:) ומיהו כיון דרבי אבהו פליג היה קצת נראה לפסוק כמותו דהוא בתראה ואע"ג דאשכחנא רב יוסף כהאי דמגילה (שם:) דקאמר נקוט דרב ביבי בידך דרב אמר אין הלכה כרבי מונא ושמואל אמר הלכה כר' מונא לאו משום דלהוי הלכה כרב באיסורי קאמר הכי אלא האמת אומר דשמעינן ליה לשמואל דקיים ליחידאה וגם בפרק מי שמתו (ברכות דף כג:) גבי היה עומד בתפלה ומים שותתין על ברכיו דפליגי רב חסדא ורב המנונא ומסיק רב אשי דכ"ע אם שהה חוזר לראש והכא בדלא שהה (ס)וקשה הדבר מאד שהצבור נוהגין בבהכ"נ בי"ט אומרים אמת ויציב וממתינין לש"ץ ושותקים עד שיגמור זולתות ומי כמוך שאומר בגאולה ומיהו היכא דאין שוהין כדי לגמור כולה מתחלתה עד סוף אין לחוש (ע)(כדאביי) בפ' הקורא את המגילה למפרע (דף יח:) ולא (פ)(כרב יוסף) דאמר מהיכא דקאי לסיפא דאם כן נתת דבריך לשעורין וצריך לדקדק בתקיעות משום דאמר רב כהנא בפ' החליל (סוכה נג: ושם) אין בין תקיעה לתרועה ותקיעה ולא כלום כרבי יהודה דאמר שלשתן מלוה אחת וכי קאמר התם דוקא באמצע תקיעה תרועה תקיעה אבל בין קר"ק לקר"ק יכול לשהות פחות מכדי לגמור קר"ק ולרבנן דמשוי תקיעה בפני עצמה ותרועה בפני עצמה אין לשהות בין זה לזה כדי תקיעה אחת או תרועה אחת: **כך** מוציא את הבקי. מכאן פסק בה"ג דיחיד שטעה ולא הזכיר של ראש חדש יכוין לבו לתפלתו של שליח צבור מתחלה עד סוף ויוצא אע"פ שהוא בקי ואין ראיה מכאן דהא מסקינן רשב"ג אומר אינו מוציא אלא עם שבשדות דאניסי במלאכה ואינן יכולין להסדיר תפלתם אבל דעיר לא ומיהו בקונטרס משמע לקמן שרולה לפרש בשלא כוון לבו לבהכ"נ ולא שמע תפלה וכן משמע דומיא דההיא דברכת כהנים ולפירוש זה מלינו למימר דבצבור היכא דשמעו יוצאין וכן משמע בפרק תפלת השחר (ברכות דף כט.) דאמר רב אסי טעה ולא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים מחזירין אותו שאלה בברכת השנים אין מחזירין אותו וכו' מיתיבי טעה ולא הזכיר כו' שאלה בברכת השנים מחזירין אותו כו' ומשני הא ביחיד הא בצבור אי הכי מפני ששומעה משליח צבור מיבעי ליה ומסיק אידי ואידי ביחיד הא לאידכר קודם שומע תפלה הא דלא אדכר קודם שומע תפלה משמע דבצבור יוצא על ידי ש"ל ואפי' לפי מה שפירש עם שבשדות ששומעין משליח צבור יוצאין אבל דעיר לא יש לחלק בין היכא דהתפלל וטעה להיכא דלא התפלל כלל (וע"ע תוס' ברכות כט: ד"ה טעה):

עין משפט נר מצוה

נט א ב מיי' פ"ג מהל' שופר הל' ו סמג עשין מב טוש"ע א"ח סימן תקפח סעיף ג [ג] [רב אלפס כאן ובמגילה פ"ב דף רסא]:
ס ג מיי' פ"ב מהל' ק"ש הלכה יג סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' סה סעיף א וסי' עח וסי' פה סעיף א:
סא ד מיי' פ"ג מהל' שופר הל' ו והלכה ח טוש"ע א"ח סי' תקצג סעיף א ב:
סב ה מיי' שם הלכה ז טוש"ע א"ח סי' תקצג סעיף א:
סג ו מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעיף ב:
סד ז טוש"ע א"ח סי' תקצד:
סה ח מיי' שם הל' יג טור ש"ע א"ח סי' תקצה:

רבינו חננאל

ט' תקיעות בתשע שעות ביום יצא, מט' בני אדם כאחד לא יצא, בזה אחר זה יצא. תקיעה מזה ותרועה מזה [ב]זה אחר זה יצא, ואפילו בסירוגין, ואפי' כל היום כולו. והא דאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק בהלל ומגילה אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש, דחינן לה הכי, ההיא דרביה היא, כלומר ולא סבירא ליה. **תנו רבנן תקיעות אין מעכבות** זו את זו כגון דתקיעות שבת(א) ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם וגו'. ברכות, כגון ברכות של קרית שמע וכיוצא בהן וכהני אמרי' ברכות אין מעכבות זו את זו. תקיעות וברכות של ראש השנה ושל יום הכיפורים של שנת היובל, שצריך לומר מלכיות זכרונות ושופרות ביובל כדרך שאומרים בראש השנה, מעכבות זו את זו. מאי טעמא אמר רבה אמר הקב"ה לישראל אמרו לפני כראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיבא זכרוניכם לפני לטובה, ובמה בשופר. נמצאת למד שעל ברכות שיש עמהן תקיעות קתני שמעכבות זו את זו. (ב) מיהא דתניא מנין שבשופר ת"ל והעברת שופר תרועה בחודש השביעי. [אין לי אלא ביובל בר"ה מנין תלמוד לומר בחודש השביעי] שאין ת"ל בחדש השביעי, שכבר נאמר ביום הכיפורים תעבירו שופר, מה ת"ל עוד בחדש השביעי, ללמד שכל תרועות של חדש השביעי בשופר, וכתיב ביה בראש השנה בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון וגו'. ומנין שפשוטה לפניה שנאמר והעברת שופר תרועה, לשון העברה היא פשוטה והיא התקיעה. וכתיב והעברת שופר ואחר כך תרועה. ומנין שפשוטה [לאחריה], כלומר ומנין כי צריך תקיעה לאחר התרועה, שנאמר ביום הכפורים תעבירו שופר, אחר שכתב והעברת שופר תרועה, חזר וכתב תעבירו שופר. נמצאת כתובה ביובל תרועה ותקיעה לפניה ותקיעה לאחריה. ומבחודש השביעי [ילפינן] שכל תרועות של חודש השביעי, והן תרועה של ראש השנה כתרועת היובל ובשופר. ומנין לשלש של שלש, שנאמר והעברת שופר תרועה, ובראש השנה כתיב שבתון זכרון תרועה, ועוד כתיב בעניינא דמוספים בראש השנה יום תרועה [יהיה] לכם. וגמרי' יובל מראש השנה וראש השנה מיובל שביעי שביעי לגזירה שוה וכאילו שלש תרועה כתיבי בכל חד וחד. וכל תרועה יש תקיעה לפניה ויש תקיעה לאחריה, נמצאו בראש השנה שלש תרועות וכל תרועה תקיעה לפניה ותקיעה לאחריה. הרי שלש של שלש שלש. וכן ביובל חייבין לומר מלכיות וזכרונות ושופרות וגו'. תקיעות בכל אחת ואחת. ואקשינן האי תנא מעיקרא גמר תרועות של ראש השנה מן היובל בהיקישא. מה ת"ל בחדש השביעי שיהו כל תרועות של חדש השביעי כזה כדאמרינן, והשתא הדר מייתי לה בגזירה שוה, ופרקינן אי לאו גזירה שוה [הוה] מייתינא לה בהיקישא, השתא דאתאי גזירה שוה שהיא גמרא כדקיימא לן אדם דן קל וחומר מעצמו, ואין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם קיבל אותה מרבו, גזירה שוה עדיפא מהיקישא. והאי תנא מייתי לה, כי כל תרועה תקיעה לפניה ותקיעה לאחריה ממדבר, ומדכתיב ובהקהיל את הקהל תתקעו ולא תריעו למדנו שהתקיעה זולתי התרועה. ואין לי שצריך בענין הזה [ש]כל תרועה צריכה תקיעה לפניה ותקיעה לאחריה אלא במדבר, בראש השנה מנין, ת"ל תרועה תרועה לגזירה שוה, נאמרה תרועה במדבר ונאמרה תרועה בראש השנה, מה תרועה האמורה במדבר בתקיעה לפניה ותקיעה לאחריה, אף (תקיעה) [תרועה] האמורה בראש השנה כן. הא כיצד שלש תרועה בראש השנה, שתים מדברי תורה ואחת מדברי סופרים, שבתון זכרון תרועה והעברת שופר תרועה מדברי תורה, ואחת מדברי סופרים יום תרועה יהיה לכם לתלמודו בא. ולא סלקא סוגיא דשמעתא בהכי, ויש נוסחאות אחרות כך. הא כיצד שלש תרועות שהן תשע בראש השנה בתוך מדברי תורה, שבתון זכרון תרועה ויום תרועה יהיה לכם מדברי תורה, והעברת שופר תרועה מדברי סופרים, כלומר בגז"ש גמר לה מיובל ולא בר"ה עצמה

רבינו חננאל (המשך)

כתיב. ר' שמואל בר נחמני אומר אחת מדברי תורה, שבתון זכרון תרועה מדברי תורה, ושתים מדברי סופרים, והעברת שופר תרועה נמי מדברי סופרים היא כדאמרן, אבל יום תרועה יהיה לכם לתלמודו הוא בא, ללמד כי תקיעת שופר ביום ולא בלילה. ואידך הת"ק דר' שמואל בר נחמני נפקא ליה כי תקיעת שופר בראש השנה ביום ולא בלילה מדכתיב ביום הכפורים תעבירו שופר בכל ארצכם. ואקשינן אי מיום הכפורים יליף, ליליף מיניה לפשוטה לפניה ולאחריה, אמאי יליף לה ממדבר. ופריק והעברת תעבירו לא משמע, כלומר זה הלשון לא משמע כי פשוטה היא, אלא (כאן)דרב מתנא בא, דאמר בעניין הרחיב את הקצר וקיצר את הרחב פסול, שנאמר והעברת דרך העברתו בעינן בלא שינוי. וכבר פירשנוהו שם תעבירו שופר מאי קאמר רחמנא, עבריה ביד. והנא דגמר לה בגזירה שוה, אמר לך רב מתנא מדשני קרא בדיבוריה הוה ליה למכתב ותתקע שופר תרועה, מדשינה וכתב והעברת תלמוד מכנה זה וזה, אבל תעבירו ביד לא יתכן למימר דגמרינן מהעברה, דכתיב ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר, מה להלן העברה בקול היא, אף כאן העברת שופר בקול היא. ואקשינן תוב האי תנא דמייתי לה ממדבר אי מה במדבר חצוצרות אף בראש השנה חצוצרות, ת"ל תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו, איזהו חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ראש השנה וקאמר רחמנא שופר. מי שאינו יודע הברכות תוקע ויוצא ידי חובה. ומי שאין לו שופר מברך הברכות ויוצא ידי חובה, דהא בראש השנה שחל להיות בשבת מברכין ואין תוקעין. אבל ברכות זו את זו מעכבות, דתניא ברכות של ראש השנה ושל יום הכפורים מעכבות זו את זו. ירושלמי אי זו היא תרועה, ר' חנינא ור' מנא חד אמר כהדין טרימוטא וחד אמר תרין דקיקין. ר' חנינא חשש על הדא דר' מנא וכן הדא דידן. (וידה) [והיידא] אמרה דא תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו. אלא אחת. רבא ב"ר זימנא בשם ר' זעירא אפילו אחת אין בידו, למה, רישא גביה סיפא מצטרף, וסיפא גביה רישא מצטרף, לא רישא אית לה סיפא ולא סיפא אית לה רישא. והא דוקיא כתרועה הוא דמשכנ[ח]ת לה בשלשה שברים אבל בתקיעה לא משכחת לה. מי שבירך ואחר כך נתמנה לו שופר תוקע ומריע ותוקע כו'. רב פפא בר שמואל קם צלויי אמר לשמעיה כי נחירנא לך תקע לי. ולית הלכתא כוותיה, אלא כי הא דתניא כשהוא שומען שומען על הסדר ועל סדר ברכות, במה דברים אמורים בחבר עיר אבל שלא בחבר עיר שומען על הסדר ולא על סדר ברכות. ויחיד שלא תקע חבירו תוקע לו. ויחיד שלא בירך אין חבירו מברך לו. ומצוה בתוקעין שהיא מן התורה יותר מן המברכין, כיצד היו לפניו שתי עיירות באחת וודאי מברכין, כלומר יש להן שם חזן ומתפללין בודאי, ובאחרת יתכן שיתקעו והוא דבר ספק, הולך למקום שתוקעין ואע"פ שהוא ספק, שהיא מצוה מן התורה. כשם ששליח ציבור חייב כך כל יחיד ויחיד חייב. רבן גמליאל אומר שליח ציבור מוציא את הרבים ידי חובתן. תניא אמרו לו לר' [גמליאל] לדבריך כו'. אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן מודים חכמים לרבן גמליאל ורב הונא ציפוראה אמר ר' יוחנן הילכתא כרבן גמליאל.

מסורת הש"ס

א) [תוספ' פ"ב ה"ג סוכה נד. ערכין י.], ב) ברכות כד:, ג) [עמ"ש תוס' לעיל לג: ד"ה שיעור], ד) לעיל כז., ה) פ"א נחירנא, ו) [ועי' בפרש"י אצל אלפסי], ז) [תוספ' ספ"ב], ח) [סוכה נד: וש"נ], ט) [ועי' תוס' ברכות כב: ד"ה אלא], י) [צ"ל כרב יוסף], כ) [צ"ל כאביי].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מתשעה בני אדם כאחד כו' מתרי גברי משתמעי. נ"ב ה"ט בספר פסוק חביב כדמסיק לעיל לדוקא תרתי בעינן מתרי גברי וגם חביב וקי"ל ועי' לעיל דף כז:

מוסף רש"י

תשע תקיעות. האמורות בראש השנה מן התורה, שלש למלכיות תקיעה תרועה תקיעה ושלש לזכרונות ושלש לשופרות, והאי דעבדינן טפי משום ספיקא דתרועה הוא דלא ידעינן אי גנוחי הוא אי ילולי הוא (סוכה נד.). **ובמה בשופר.** ושופרות, שתעלה תפלתכם כתרועה לפני (סדור רש"י סי' קס בשם תוספתא). **כי נהירנא לך.** פי' נחירה, נוטר בגרוני לסימן שסיימתי הברכה (שם סי' קסה ומחזו"ו סי' שיז, וגורס: נחירנא). **שומעין על הסדר.** כשתיקן ר' אבהו קשר"ק קש"ק קר"ק (רש"י על הרי"ף). **ושלא על סדר ברכות.** למלכיות קשר"ק לזכרונות קש"ק ולשופרות תקיעה תרועה תקיעה כדפרישית טעמא לעיל (שם).

א) אולי צ"ל כגון תקיעות שבתמיד דכתיב ותקעתם כו' ואולי צ"ל נ"ב כגון תקיעות שבתעניות. ב) נראה דרבינו היה גורס בגמרא ותקיעות מעכבות זו את זו מנ"ל דתניא וכו' והיא הברייתא לעיל ל"ג ע"ב.